

Asia: VN/8329/2023

## **Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)**

Tasa-arvovaltuutettu vastaa saamaansa lausuntopyyntöön sukupuolten tasa-arvoon liittyvän toimivaltansa näkökulmasta.

Perustuslain (731/1999) 6 § ilmaisee yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevan pääperiaatteen ja nimenomaisen velvollisuuden edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Säännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Tätä velvoitetta täydentää naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, eli tasa-arvolain) 4 §:ssä viranomaisille säädetty velvollisuus edistää tasa-arvoa.

Ehdotettu muutos palveluiden järjestämisestä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavan laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentämisestä on sukupuolten tasa-arvon kannalta ongelmallinen.

Kotoutumisen tavoitteena on muun muassa tukea ja edistää kotoutumista ja osallisuutta suomalaisen yhteiskunnan toimintaan sekä tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Kotoutumistoimilla muun muassa edistetään maahan muuttaneiden työllistymistä, koulutusta ja kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Ehdotettu muutos saattaa kuitenkin johtaa kotoutumista edistävien palvelujen supistamiseen kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä vaikuttaa siten heikentävästi palveluiden saatavuuteen.

Hallituksen esitysluonnoksessa on tunnistettu sukupuolten tasa-arvoon liittyviä riskejä. Siinä muun muassa mainitaan, että vanhemmuuden tuomat lastenhoitovelvoitteet kasautuvat naisilla usein muuton jälkeisiin vuosiin. Hoitaessaan pieniä lapsia kotona naisten on vaikeampi osallistua

kielikoulutukseen, jolloin perheellisten naisten on miehiä haastavampaa oppia suomen tai ruotsin kieltä. Hallituksen esityksessä todetaan, että kotouttamista edistävien palvelujen supistaminen johtaisi maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen heikentymiseen.

Hallituksen esityksessä todetaan lisäksi, että tulkkauksen saatavuudella on vaikutusta erityisesti sosiaali- ja terveystaloudessa. Monet maahan muuttavat naiset ovat lastenhankkimisessa, jolloin he tarvitsevat palveluita oman ja lastensa hyvinvoinnin turvaamiseksi. Esityksessä myös arvioidaan tulkkauspalvelujen rajaamisen vaikeuttavan kunnialla perustellun väkivallan tai naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen julkituomiseen.

Palvelujen mahdolliset rajaamiset heikentävät siten naisten kotoutumisen edellytyksiä miehiä enemmän, eikä ehdotettua muutosta voi siten pitää perustuslaissa tai tasa-arvolaissa säädetyn tasa-arvon edistämismääräyksen mukaisena. Muutokset eivät myöskään vaikuttaisi parantavan maahanmuuttajaitien asemaa siitä huolimatta, että tästä on nimenomainen kirjaus pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa.

### **Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkausmaksusta (32 a §)**

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kunta tai työvoimaviranomainen voisi tietyin ehdoin periä maahanmuuttajalta maksun käyttämättä jätetystä palvelusta, jos siitä on aiheutunut palvelun tarjoajalle tulkkitsemiskustannuksia ja henkilö ei ole perunut aikaa.

Esityksessä todetaan, että perittävät tulkkausmaksut saattaisivat kohdentua esimerkiksi sellaisille maahanmuuttajavanhemmille, joilla on haasteita arjen hallinnassa mielenterveys- tai päihdeongelmien vuoksi. Maksajiksi voivat joutua myös sellaiset maahanmuuttajavanhemmat, joilla on useita pieniä lapsia, koska he voivat arjessaan unohtaa sovittuja tapaamisia henkisen kuormituksen vuoksi. Sukupuolivaikutuksia ei kuitenkaan ole arvioitu tältä osin.

Kuntataloudelle perimisellä arvioidaan ovat vain vähäisiä myönteisiä vaikutuksia.

Hallituksen esityksen mukaan tulkkitsemiskulujen periminen edellyttäisi, että asiakkaalle on kerrottu ymmärrettävästi maksun mahdollisuudesta ja annettu ohjeistus peruuttamisesta. Siinä myös todetaan, että kuntien tulisi huomioida tulkkausmaksujen perimisessä yksilöllinen tilanne, jottei päädyttäisi kohtuuttomiin vaikutuksiin. Hallituksen esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, onko esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa otettu huomioon tällaisten tilanteiden selvittelystä aiheutuvat kustannukset kunnille.

### **Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)**

Hallituksen esityksen mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten aikuistumisen tuen yläikärajaa laskettaisiin 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Esityksessä mainitaan, että suurin osa turvapaikanhakijoista ja ilman huoltajaa saapuvista lapsista ennen Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan on ollut poikia ja nuoria miehiä.

Ilman huoltajaa maahan saapuvat lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuva ryhmä. Erityisesti paljon tukea tarvitsevien 23–24-vuotiaiden nuorten miesten asema todennäköisesti heikkenee merkittävästi ehdotetun muutoksen seurauksena. Epäselväksi sen sijaan jää syntykö tavoiteltavia säästöjä.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että kyseiset nuoret miehet saattavat tarvita esimerkiksi aikuissosiaalityön, mielenterveyspalveluiden tai opiskelijahuollon palveluita. Tämän vuoksi säästöt jäänevät kokonaistaloudellisesti arvioituna ennakoitua vähäisemmiksi. Mikäli palvelujen saamisesta ei huolehdita, riskinä on näiden miesten syrjäytyminen, huono-osaisuus ja näihin liittyvät ongelmat.

Edellä sanotun perusteella ehdotettua muutosta on pidettävä ongelmallisena sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

#### **Pakolaisten vastaanotto (44 §)**

-

#### **Muut huomiot**

-

Hiltunen Rainer  
Tasa-arvovaltuutetun toimisto

Janas Pirkko  
Tasa-arvovaltuutetun toimisto